

A MAGYAR HONVÉDELEM ÚJJÁSZÜLETÉSE

A HONVÉDELMI TÖRVÉNY

A VILÁGTÖRTÉNELMI ESEMÉNYEK között vajúdo Európa katonai egyenjogúságunkat is világra hozta. Az ország felszabadult a nyomasztó trianoni béklyók alól, a kormány pedig szorgos sietségei látott hozzá annak a törvényjavaslatnak a megalkotásához, mely szabad katonai szervezkedési jogunk tanúsítása mellett alapot ad arra, hogy az ország honvédelme a korszerű követelményeknek megfelelően kiépíttessék. A cél az, hogy ne csak az ország fegyveres ereje, a honvédség, hanem vele összefogva és egybeforrasztva maga a nemzet egész erejével mindenkor teljes mértékben készen álljon az ország katonai védelmére. A m. kir. honvédelmi miniszter a múlt év december hó 7-én nyújtotta be a Képviselőházban a honvédelemről szóló törvényjavaslatot.

A törvényjavaslat, amely már a közel jövőben törvény lesz, bevezető szavaiban ezzel a minden magyar állampolgár által megszívlelendő, mély értelmű kijelentéssel kezdődik: „A honvédelem a legszentebb állampolgári kötelesség, amelyet mindenkinek önfeláldozásig terjedő odaadással kell teljesíteni.“

Ahhoz, hogy ez a magasztos kötelezettség eredményesen teljesíthető legyen, nemcsak áldozatos köteleességtudásra van szükség, hanem a honvédelem céltudatos, egységes megszervezésére is. A honvédelem egységes megszervezésének irányítására a törvényjavaslat rendelkezései szerint „Legfelső Honvédelmi Tanács“ alakítatják. Ebben az ország jövő életében nagy szerepre hivatott Tanácsban igen jelentős kérdések is kerülnek tárgyalás alá, s ilyenkor bizonyára a Kormányzó Úr ő Főméltósága vezeti majd a Tanács üléseit. A Tanács elnöke különben a miniszterelnök, tagjai a miniszterek, továbbá a honvédség főparancsnoka és a vezérkar főnöke. A Legfelső Honvédelmi Tanács feladata megállapítani azokat az irányelveket, melyek szükségesek ahhoz, hogy a hatóságok, hivatalok, üzemek s általában az országnak minden intézménye az ország védelme érdekében reáharuló feladatát elláthassa, és pedig nemcsak háború esetén, hanem már a fokozottabb honvédelmi erő kifejtést igénylő rendkívüli helyzetekben is.

A vezérkar főnökének állásával — a régebbi múltban a véderő közössége miatt, a közelmúltban pedig a trianoni kényszerhelyzet következtében — törvényeink eddig nem foglalkoztak. Ezzel szemben a törvényjavaslat, a vezérkari főnök szolgálati állásának a honvédelem szempontjából kimagasló fontosságát elismerve, a vezérkar főnökét

egyrészt a Legfelső Honvédelmi Tanács tagjául jelöli ki, másrészt az országgyűlés Felsőházának tagjai sorába emeli. Így ezután a Felsőházban két, fontos hivatást betöltő magas állású katonai személy képviseli a katonai elem súlyát és a katonai szaktudást, mert a honvédség főparancsnokát a nemzet akarata már katonai megkööttségünk gyászos idejében a Felsőház tagjai közé sorolta.

AZ ORSZÁG LAKOSSÁGÁRA háruló honvédelmi kötelezettségek egyrészt személyes természetűek, másrészt dologi szolgáltatások. A személyes szolgálatok köre a leventekötelezettségből, a hadkötelezettségből s azon belül a lövészkötelezettségből áll, ehhez csatlakozik a honvédelmi munkaszolgáltatás és a légvédelmi szolgálat. E körhöz járul még, noha nem szorosan vett honvédelmi kötelezettség, a munkatáborokban teljesítendő, közérdekű munkaszolgálat kötelezettsége. Jelen tanulmányunkban csak ezeket a személyes szolgálatra vonatkozó rendelkezéseket ismertetjük: a dologi szolgáltatásokkal és a kivételes hatalommal más cikkben foglalkozunk.

A leventekötelezettség, lényegében nem új, mert csupán az eddigi úgynevezett „testgyakorlási” kötelezettség alakul át leventekötelezettséggé, hogy a katonai előképzést szolgálja. A leventekötelezettség minden tizenkettedik életévét betöltött magyarra kiterjed, akár iskolai tanuló, akár elhagyta már az iskola padjait. A leventekötelezettség akkor ér véget, amikor az ifjú katonai szolgálatra bevonul, vagy a sorozáson végleg alkalmatlannak találják. A leventéket évenként legfeljebb tíz hónapon át — a nyári iskolai szünidők érintetlenül hagyásával s a földművelőlakosság viszonyainak figyelembevételével, tehát főleg a nyári mezőgazdasági munkák különösebb megzavarása nélkül — hetenként legfeljebb négy órán át részesítik kiképzésben. A leventeképzés, ahol erre a lehetőség megvan, kor szerinti csoportokba osztva történik. A leventék foglalkozását a fiataloknál nagyobb részben sport, játékok, az idősebbek felé haladva mind több és több katonai értéket jelentő, szorosan vett katonai előképzést célzó gyakorlatozás tölti ki. Tizennyolcadik életévükben végül egy három hetet meg nem haladó összefüggő gyakorlaton kötelesek résztvenni. Ezzel a gyakorlattal kezdődik a leventék tulajdonképpeni komoly előképzése.

A leventeképzés a fent leírt folyamatos kiképzés helyett évenként két hétig tartó „összefüggő kiképzés”-en is megtörténhetik. E lehetőségek részint olyan községekben lakó leventeköteleseknél kerül alkalmazásra, ahol a leventekiképzésre hivatott szervezet a leventekötelesek csekély száma miatt nem alakítható meg, részint olyan leventékre alkalmazható, akiknél folyamatos kiképzés lényeges hátránnyal jár, vagy ki nem küszöbölhető akadályt jelent.

A leventekötelezettség bevezetésével kapcsolatban a fent említett lehetőségen túlmenve is gondoskodik a törvény arról, hogy a leventekötelezettség pontos teljesítése elé akadályok ne gördüljenek s a leventekötelest kereső foglalkozásában vagy munkaadója részéről alkalmazásában leventekötelezettségének teljesítése miatt hátrány ne érje. A leventék bejelentési és jelentkezési kötelezettségéről is történik gondoskodás, valamint arról is, hogy a leventék alkalmasságuk megállapítása céljából orvosi vizsgálat alá kerüljenek.

Ideális célok lebegnek a törvényhozás előtt akkor, amikor — számolva azzal a köztudomású ténnyel, hogy az egyenruha kifejleszti az együvértartozás érzését és emellett erősíti a fegyelmet — felhatal-

mazza a honvédelmi minisztert, hogy a leventék részére formaruhát rendszeresíthessen, még pedig az államkincstár terhére. A leventeképzés célkitűzéseinek megvalósítását jelentékenyen elősegíti, ha a leventeköteleseket a szorosan vett leventeképzésen kívül is összetartjuk és a képzés szellemében tovább foglalkoztatjuk őket. Így a leventegyeselekbe tömörítve a leventekötelesek olyan társadalmi közösségekben élnek, amely az együvértartozás érzésének fokozott kifejlődéséhez vezethet.

A katonai előképzés céljait szolgáló leventekötelezettséghez kapcsolódik a hadkötelezettség, amely a 18. életévvel kezdődik és a 60. életévig tart. A hadköteles hadkötelezettségének első éveiben még leventeköteles s reá a hadkötelezettség néhány jelentkezés teljesítésén kívül mindaddig tényleges kötelezettséget nem jelent, amíg az állításköteles kort el nem éri. Sorozásra elsőízben abban az évben kerülnek az ifjak, amikor 21. életévüket töltik be. Az állításkötelesek közül a következő s esetleg még az azt követő évben újból sorozásra kerülnek azok, akik előzőleg be nem soroztattak vagy végleg alkalmatlannak nem osztályoztattak. Különleges körülmények parancsolta szükség esetére, ha a sorra kerülő évfolyam csekély létszámú, vagy ha kivételesen nagyobb az újoncszükséglet, a kormány az országgyűlésnek való bejelentés mellett a 20 éveseket is sorozásra állíthatja.

A besorozottak általában a besorozást követő októberben kerülnek behívásra, hogy a leventekötelezettség alatt már előképzésben részesült besorozottak hadrafogható katonákká képeztesse ki. A katonai szolgálat megkezdését azonban el lehet halasztani, ha a besorozott valamely meghatározott életpályára készül, vagy életviszonyai ezt szükségessé teszik. Ez a rendelkezés is arra való, hogy a katonai szolgálat és annak mikori teljesítése mindaddig, míg az katonai érdek sérelme nélkül történhetik, a bevonuló érdekeivel összeegyeztethető legyen. Általában halasztásnak a huszonegyedik évig van helye, de az, aki halasztást kap, a leventekiképzésben — a leventekötelezettség céljának megfelelően — tovább is egészen a bevonulásáig résztvenni tartozik.

A tényleges szolgálati kötelezettség rendes vagy póttartalékos lehet. Eirnek tartama három év, de a szolgálatkötelesek legnagyobb része már a második év leteltével leszerel. A légi erőkhöz beosztottak feltétlenül három évet szolgálnak és ugyancsak három évet kell szolgálni néhány olyan csapatestnél és alakulatnál is, ahol ezt a kiképzés természeté vagy a szolgálat ellátásának érdekei megkövetelik. A három évet szolgálók, a légi erőknél szolgálókat kivéve, a fegyvergyakorlatoknál bizonyos előnyhöz jutnak, míg azok, akik két év után leszerelhetnek, a leventekiképzésnél leventeoktatókként alkalmazhatók. A besorozottak közül azok, akik a póttartalékba osztatnak be, kiképzésük végett 10—16 hétig teljesítenek tényleges szolgálatot.

A törvényjavaslat a tartalékos tiszt- és tisztviselői kiképzéssel — ide tudva a tartalékos orvosi, állatorvosi és gyógyszerészi kiképzést is — több szakaszon át foglalkozik. Ennél a kiképzésnél azok jönnek figyelembe, akik bizonyos életkorig a középiskolát elvégezték vagy azzal egyenértékűnek tekinthető tanulmányi bizonyítványt szereztek és a tartalékos tisztképzésre jelentkeztek. Ezek a jelentkezők, ha a többi feltételeknek is megfelelnek, tényleges szolgálatuk alatt karpaszományos viselnek és noha a tényleges szolgálati kötelezettség a karpaszományosnál is három év, szolgálatuk második éve után leszerelnek. A karpaszományosok szolgálatának ezzel a szabályozásával a régebbi egyéves önkéntesi kedvezmény eltűnik s megszűnik az a kivételes helyzet, amelybe a magasabb tudományos képzettséggel bírók a múltban a többi hadkötelessel szembekerülhettek. Ezzel az újítással a honvédelmi törvényjavaslat bizonyos mértékben a nyugati államok rendszeréhez közeledik.

A karpaszományosok közül tartalékos tiszti kiképzésben csak azok részesülnek, akik erre alkalmasaknak mutatkoznak. Kiválasztásuk az előjáró csapatparancsnok joga. A kiválasztottak tartalékos tiszti iskolába kerülnek s ha ott is megfelelnek, a kétévi tényleges szolgálat teljesítése után tartalékos tisztjelöltté, illetőleg tisztté, azok pedig, akik egyéb különleges szolgálati ágban nyertek kiképzést, tartalékos tisztviselőjelöltté, illetőleg tisztviselővé neveztetnek ki. A karpaszományosok részére a törvényjavaslat a szolgálat megkezdésének időpontjára nézve — figyelemmel arra, hogy az egyetemi, főiskolai tanulmányok folytatása vagy magasabbrendű szakképzettség megszerzése esetleg hosszabb időt vesz igénybe — a többi besorozattal szemben különleges rendelkezést tartalmaz; a karpaszományos szolgálata megkezdését ilyen esetekben kérheti annak az évnek októberéig elhalasztani, amelyben huszonhatodik életévét tölti be.

Azok a karpaszományosok, akik valamely hazai egyetemen orvosi tanulmányokat folytatnak, tartalékos orvosi kiképzésben részesülhetnek. Ezek szolgálatukat két részben teljesíthetik, és pedig szolgálatuk négy és fél hónapra terjedő részét az egyetemi félévek közé ékelve május hó 15-től szeptember hó 30-ig teljesítik a gyalogságnál. A szolgálatnak a többi, tehát egy év és nyolcadfél hónapra terjedő részét az orvosdoktori oklevél megszerzése után teljesítik és ekkor már a honvédelmi kórházak betegosztályain kapnak beosztást, s ha a követelményeknek megfelelnek, tényleges szolgálatuk első évének leteltével címzetes segédorvoshelyettesekké neveztetnek ki. Szolgálatuk megkezdésének végső időpontja huszonnyolcadik életévük októberére esik. Ha addig nem szerzik meg az orvosi diplomát, nem szolgálhatnak mint karpaszományos orvosok, hanem a csapathoz kerülnek. Az állatorvosi tanulmányokat folytató vagy a gyógyszerészi pályára készülő karpaszományosok is különleges szabályok szerint teljesítik szolgálatukat, de ezt egyhuzamban kell, legkésőbb annak az évnek októberétől kezdve teljesíteniök, melyben huszonhatodik életévüket betöltik.

A hadköteles azután, hogy tényleges szolgálati kötelezettségének eleget tett, a tartalékba kerül. A tartalék három részből áll. Az I. tartalékból a II. tartalékba a 42., a II-ből a III-ba a 48. életévük betöltése után kerülnek a tartalékosok, míg kötelezettségük — úgy békében, mint háborús viszonyok között is — a 60. életévük betöltése után a naptári év végén szűnik meg. A póttartalék ugyanúgy tagozódik, mint a tartalék.

A tartalék és póttartalék említett részei közül — már csak az odatartozóknak a katonai szolgálat szempontjából értékes korára való tekintettel is — az I. tartalék és I. póttartalék a legfontosabb. Az ebbe a részbe tartozók fegyvergyakorlatokon tartoznak résztvenni s ezek a hadkötelesek lövészkötelezettség alá is kerülnek. A fegyvergyakorlati kötelezettség legfeljebb hat ízben összesen húsz, a légi erőkhöz tartozó tartalékosokat illetően összesen huszonnégy heti időtartamú fegyvergyakorlatokon való részvétellel jár. Ilyenformán az általában tizennyolc évig tartó I. tartalékbeli idő alatt a tartalékos és póttartalékos nem minden évben vonul be fegyvergyakorlatra. Azok, akik

tényleg 3 évet szolgáltak, nem hat, hanem csak négy fegyvergyakorlatra kötelesek. Számol a törvényjavaslat azzal a kivételes lehetőséggel is, hogy a honvédségnél rendkívüli követelmények is szükségessé tehetik a fegyvergyakorlatra való igénybevételt. Ilyen eset állhat elő például akkor, mikor a fegyverzetben, felszerelésben vagy akár csak a kiképzésben lényeges változás következik be. Ilyenkor az I. tartalékba és póttartalékba tartozók az előírtakon kívül rendkívüli gyakorlatra hívhatók be, sőt ezekben az esetekben gyakorlatra behívhatók a tartalék és póttartalék többi részébe tartozók is, kik különben rendes fegyvergyakorlatra nincsenek is kötelezve.

A lövészkötelezettség, amely eddig ismeretlen fogalom volt, évenként harminchat órai foglalkoztatásra terjed ki s célja — a törvény szavai szerint — „a hagyományos magyar katonai erények ápolása, a katonai tudás megőrzése és továbbfejlesztése“. A lövészek a kötelezettség megnevezéséhez híven főként a lövészetet fogják gyakorolni. Ez a kötelezettség tehát lényegében az utóképzést valószínűsíti meg.

Az I. tartalékba és I. póttartalékba tartozók tartalékba kerülésük első és második évében a fenti kötelezettségeken kívül a leventeképzésnél mint oktatók alkalmazhatók. Ez a leventeoktatói ténykedés annak a leventeoktatói működésnek folytatása, amelyet a tényleges szolgálati kötelezettség alatt állók közül azok is teljesítenek, akik nem tartattak vissza harmadik szolgálati évükre. A leventeoktatói működés a fegyvergyakorlati kötelezettségnél beszámításra kerül olyképpen, hogy kétévi működés után egy fegyvergyakorlat kerül elengedésre, ugyanígy egy-egy fegyvergyakorlat alól mentesül minden újabb kétévi leventeoktatói működés. Ezen a címen azonban legfeljebb három fegyvergyakorlat alól lehet mentességet kapni.

A TÖRVÉNYJAVASLAT ISMERTETÉSÉNÉL a póttartalékos rendszerrel kapcsolatban nem mellőzhető annak a részletezése, hogy a besorozottak közül kik és milyen címen kerülnek a póttartalékba. A póttartalékba kedvezményi jogcímen és fölösszámúként lehet kerülni.

A papok, papjelöltek, a családfenntartók és az öröklött mezei gazdaságok birtokosainak kedvezménye már a múltból is ismeretes. De a tárgyalás alatt álló honvédelmi törvény ezt a kedvezményt is korszerűsíti.

Itt meg kell említenünk elsősorban azt, hogy a papok, a papi tanulmányokat folytatók és a papjelöltek — ezek azok, akik theológiai tanulmányaikat befejezték, de még lelkészi alkalmazást nem kaptak — ezentúl békében is katonai szolgálatot teljesítenek, hogy a honvédségen belül esetleges tábori lelkészi alkalmaztatásuknak megfelelő kiképzésben részesüljenek. A kiképzésüket célzó szolgálat két hónapig tart, amihez még — a fegyvergyakorlatoknak megfelelő számban és időtartammal — szolgálati gyakorlatok kapcsolódnak. A papok, papjelöltek, papnövendékek kiképzése és a gyakorlatok alatti foglalkoztatása papi hivatásuknak megfelelő, azzal összeegyeztethető lesz.

Tovább haladva a törvényjavaslatban szabályozásra kerülő kedvezményekre vonatkozó rendelkezések során a családfenntartói ked-

vezményénél kitűnik az, hogy e kedvezményénél előnyt fognak élvezni a többgyermekes családok. Eddig nem ismert új kedvezményt is találunk a törvényjavaslatban, a „több katonát adó családok kedvezményé^{cc}-t. Az idevonatkozó rendelkezések szerint póttartalékba kell helyezni az atya vagy özvegy anyja kérelmére azt a besorozott fiút, akinek legalább három testvére, illetve féltestvére rendes tényleges katonai szolgálatot (3, illetve 2 évet) teljesít vagy teljesített. Az ilyen negyedik fiúnak igénye lesz a póttartalékba helyezésre, tekintet nélkül a család vagyoni állapotára vagy kereseti viszonyaira.

Végül az öröklött mezei gazdaságok birtokosai is póttartalékba helyezhetek, ha a birtok legalább olyan, hogy az mint a megélhetés alapja már figyelembe jön, de viszont nem olyan nagy, hogy fenntartásának veszélyeztetése nélkül fogadott munkaerővel vagy másként is, pl. felesbe kiadva megművelhető lenne. A törvényjavaslat rendelkezését figyelembe véve általában a hattól húsz katasztrális holdnyi kiterjedésű birtok lesz az, amelynek tulajdonosa ebben a kedvezményben részesülhet. A kisbirtokos mezőgazdasági őslakosságot támogatja ez a törvényes kedvezmény.

A besorozottak közül a tárgyalt kedvezményi jogcímenen póttartalékba kerülők a honvédség újoncszükségletének fedezésénél nem jönnek figyelembe. Rendes tényleges katonai szolgálatkötelesnek csak a többi besorozott számít, de ha ezek száma meghaladja azt a számot, amelyre a honvédségnek szüksége van, szóval ha a besorozottak között az újoncszükséglettel szemben felesleg mutatkozik, a felesleg erejéig a besorozottakat ugyancsak póttartalékba helyezik mint fölös számúakat. A törvényjavaslat szerint a besorozottak közül a méltánylásra érdemesség foka szerint azokat kell fölösleg esetén fölös számként kiválasztani és póttartalékba beosztani, akik családfenntartók vagy öröklött mezőgazdaságok birtokosai, de ezen a jogcímen a póttartalékba helyezésre teljes törvényes igényük nincsen, továbbá azokat, akiknek helyzete egyéb okokból kivételes méltánylást érdemel. A kiválasztásnál egyenlő feltételek mellett előnyben részesül a hadirokkant apának, a hadiözvegynek és végül a tűzharcos apának a fia. Ez a rendelkezés mindazoknak az eddig már megalkotott törvényes rendelkezéseknek folyománya és szerves kiegészítése, amelyek az említetteknek úgy saját személyükre nézve, mint gyermekeiknek neveltetése és iskoláztatása terén az élet több vonatkozásában előnyt biztosítanak. A fölös számúak kiválasztásánál a sokgyermekes szülők fiai is előnyben részesülnek. A két katonát már adott családok harmadik fiai, ha fölösleg van a besorozottakban, ugyancsak póttartalékba helyezhetők. A levontkötelezettség katonai jelentőségét domborítja ki az a rendelkezés, amely szerint e kötelezettségüknek kielégítő mértékben eleget nem tett újoncok fölös számba nem kerülhetnek.

Ez utóbbi tiltó rendelkezés kétségkívül büntető célzatú; s hozzá hasonló több is van a törvényjavaslatban. A valóban büntető rendelkezések egyébként — a törvényjavaslatban szabályozott kötelezettségek fontosságához méltóan — a múlt hasonló rendelkezéseivel szemben lényegesen súlyosabbak. Megemlítésre érdemes az a rendelkezés, hogy nem kaphat hatóságtól, közülettől anyagi természetű támogatást az olyan személy, aki a reá mint hadkötelezettre háruló állítási kötelezettségének nem tett eleget, még pedig mindaddig, amíg e kötelezettségének meg nem felel. A hadkötelezettség magasztos állampolgári kötelezettsége indokolja ennek a tiltó rendelkezésnek becikkelyezését.

Amíg egyfelől a javaslatnak ezek a büntető jellegű rendelkezései az engedetleneket, mulasztókat sújtják, addig másfelől a törvényjavaslatban olyan rendelkezések is vannak, amelyek kötelezettségüket s közöttük különösképpen a legfontosabbat, a katonai szolgálati köte-

lezettséget teljesítők érdekeit, főleg alkalmazásuk vonatkozásában védik. Fontos újítás ez a törvényjavaslatban, mert régi véderőtörvényeink a katonai szolgálatra bevonulók polgári alkalmazásával kapcsolatos érdekeinek védelmét nem karolták fel; csak néhány más törvényben volt ilyen vonatkozású rendelkezés. A törvényjavaslat ezt a hiányt is pótolja és figyelembevételre adta a gazdasági helyzet adta lehetőségeket, az ide vonatkozó rendelkezésekben azt az elvet juttatja érvényre, hogy az állandó jellegű alkalmazotti viszony a katonai szolgálat következtében nem szűnik meg, hanem csak szünetel. A közszolgálatra nézve ez az elv a törvényjavaslatban teljes mértékben érvényesül. Gondoskodás történik továbbá arról is, hogy a bevonult közszolgálati alkalmazott az előléptetéseknel a katonai szolgálat teljesítése alatt hátrányos helyzetbe ne kerüljön.

A magánalkalmazottakra kiterjedően pedig — az alkalmi munkások kivételével — kimondja a törvényjavaslat a visszavételi kötelezettséget úgy háborúra, mint béke idejére s ez alól csak abban az esetben enged meg kivételt, ha a visszavétel a munkaadó anyagi romlását idézné elő.

Végül tekintettel van a törvényjavaslat arra is, hogy a nyugdíjigény a bányanyugdíjbiztosítás terén és a magánnyugdíjintézetek és nyugbérpénztárak nyugdíj- és nyugbérbiztosítása során katonai szolgálat következtében beállott megszakítás miatt éppúgy ne menjen veszendőbe, amint annak megóvása a közszolgálatban, továbbá az OTI, a MABI és OMBI nyugdíjbiztosításánál máris biztosítva van. Gondoskodik továbbá a javaslat ebben a vonatkozásban a gazdaságterületről is. Ezenkívül vannak a törvényjavaslatban olyan rendelkezések, amelyek a közszolgálati alkalmazások terén, továbbá a magánalkalmazások egyes csoportjainál elhelyezkedési előnyt biztosítanak a tényleges katonai szolgálatot teljesítő személyek számára, akiknek ezenkívül előnyük lesz a munkaközvetítés útján való elhelyezkedésnél is.

A honvédelmi munkakötelezettség jogrendszerünkben nem új kötelezettség, mert a hadi célokra szükséges személyes szolgálat kötelezettségét már az 1912. évi LXVIII. törvénycikk bevezette. Lényegében azonban mégis újítást hoz az új törvényjavaslat, mert ezt a kötelezettséget nemcsak a háború és háború fenyegető veszélye esetén, hanem mint bizonyos célokra már békében is igénybevehető kötelezettséget vezeti be és a nőkre is kiterjeszti. A törvényjavaslat szerint nemére való tekintet nélkül minden olyan személy, aki tizennegyedik életévét betöltötte és hetvenedik életévét túl nem haladta, köteles arra, hogy a honvédelem érdekében testi és szellemi képességének megfelelő munkát végezzen. Lehetőséget nyújt a törvényjavaslat arra is, hogy a munkakötelezettség alatt állók különös ismereteket vagy gyakorlatot igénylő szolgálatokra való előkészítésük céljából három hetet meg nem haladó kiképzésre és évenként egy hetet meg nem haladó gyakorlatra is kötelezhetők legyenek. Kiképzésre és gyakorlatra béke idején azonban csak a negyvenkettedik életévüket be nem töltött személyeket lehet kötelezni.

Noha vannak a törvényjavaslatban különféle fontos érdekek, szempontok figyelembevételéből eredő korlátozások és engedmények,

mégis kétségkívül helyén való az a megállapítás, hogy a honvédelmi munkakötelezettség az ország lakosságának igen nagy körére terjed ki.

A korlátozásokat tartalmazó rendelkezések közül csak a fontosabbakat említjük. Így békében csak a honvédség szükségleteinek kielégítése céljából és a hadviselés érdekében szükséges védelmi intézkedésekhez (pl. védőmű, erővédvonala építése) lehet a honvédelmi munkakötelezettséget igénybe venni. A nők igénybevételénél azonban ezekben az esetekben az alsó korhatár a betöltött tizenhatodik életév. A nőt különben nem lehet honvédelmi munka teljesítésére kötelezni, ha az őt családjai hivatásának betöltésében gátolná.

A törvényjavaslat szabályozási sorrendjét követve a sorban következő honvédelmi kötelezettség a személyes légvédelmi kötelezettség. Ezt különben a törvényjavaslat azonosítja a honvédelmi munkakötelezettséggel. Azok a rendelkezések tehát, amelyek a munkakötelezettséget szabályozzák, általában a személyes légvédelmi kötelezettségre is állnak. Azt, hogy a törvényjavaslat az említett azonosítás dacára a személyes légvédelmi kötelezettséggel mégis külön részben foglalkozik, magyarázza a légvédelemnek és az ezzel kapcsolatban szükséges személyes szolgálatnak sajátos jellege. E sajátosságot kellőképpen megvilágítja a törvényjavaslatnak a légvédelem célját meghatározó rendelkezése. A légitámadások elhárítása, a légitámadás elleni védekezés közigazgatási és társadalmi megszervezése, az ország lakosságának a légitámadás elleni védekezésre való szakszerű előkészítése és kiképzése, továbbá légitámadástól megvédése, valamint a légitámadás hatásainak csökkentése: mindez a helyes légvédelem feladata.

A légvédelemnek ebből a különleges feladatából, a megvalósítandó célok sokféleségéből következik, hogy a törvényjavaslat a személyes légvédelmi szolgálatok között is különbséget teremt és külön kiemeli a személyes, illetőleg az erre való kötelezettség mellett a különleges légvédelmi szolgálatot. A különleges légvédelmi szolgálat a légvédelmi szolgálatok közül a köz szempontjából legterhesebbeket öleli fel. Ide sorolandó a javaslat indokolása szerint a városok és községek légoltalmi vezetőségében, a légvédelmi tüzesszökök mellett, a légvédelmi figyelő-, jelentő-, riasztó-, elsötétítő-, híradószolgálatban, a felderítő-, mentő- és egészségügyi, fertőtlenítő-, helyreállító és egyéb munkásosztagokban teljesített szolgálat.

Ezekre a fontosabb szolgálatokra, a légvédelmi szolgálatra, vagyis a honvédelmi munkaszolgálatra általában kötelezettek közül csak azok vehetők igénybe, akik hatvanadik életévüket még nem töltötték be. A különleges légvédelmi szolgálatra kiválasztottakat külön a honvédelmi munkaszolgálatra kötelezettek irányadó rendelkezésekben megszabott tartamú — három, illetve egy heti — kiképzésen és gyakorlaton felül is igénybe lehet venni kiképzésre és gyakorlatra.

A légvédelemnek mint újfajta honvédelmi tevékenységnek következménye az a rendelkezés, hogy a tanulóifjúságot és az összes levételeket légvédelmi oktatásban kell részesíteni. Ezen oktatás útján lehet számítani arra, hogy rövid időn belül az ország lakosságának szélesebb köreire kiterjed a légvédelemhez és az ezzel szorosan egybekapcsolódó gázvédelemhez szükséges tájékozottság és szaktudás.

A honvédelmi személyes szolgálatokhoz kapcsolódik végül a közérdekű munkaszolgálat kötelezettsége, mégha ezt nem számítjuk is szorosan a honvédelmi személyes szolgálatok közé. A honvédelmi törvényjavaslat ezt a munkatáborokban teljesítendő közérdekű munkaszolgálati kötelezettséget az önkéntes vállalkozás

alakjában már most is fennálló szolgálatnak általánosabbá tétele céljából vezeti be. Erre a szolgálatra csak férfiak s ezek közül is csak azok lesznek kötelezhetők, akik a sorozásokon katonai szolgálatra alkalmatlanoknak találtak. Ezek a férfiak ezt a szolgálatot a 21. és 24. életév között kötelesek teljesíteni, de csak egy ízben. A szolgálat legfeljebb három hónapig tarthat. A nők ezentúl is csak Önkéntes vállalkozás alapján teljesítik ezt a szolgálatot. A nők közül e szolgálatra csak az olyan hajadonok vehetők fel, akik 16. életévüket betöltötték és legalább a középiskola negyedik osztályát sikerrel elvégezték vagy azzal tanulmányi szempontból egyenlő értékű iskolai végzettséget szereztek. Közülük a kiskorúaknál a törvényes képviselő beleegyezése is szükséges az önkéntes jelentkezéshez.

A törvényjavaslat szociális vonatkozású rendelkezéseihez járul végül az a rendelkezés, amely a hadkötelezettséget, a leventekötelezettséget, honvédelmi munkaszolgálatot, személyes légvédelmi kötelezettséget és a munkatábori munkaszolgálatot teljesítők ellátásra való igényét állapítja meg. A törvényjavaslat szerint a kormány felhatalmazást kap arra, hogy e szolgálatok teljesítéséből kifolyóan elszenvedett sérülés, sebesülés, egészségromlás vagy elhalálozás esetében a szolgálatot teljesítetteknek, valamint eltartásra szoruló hátramaradottaiknak járó gondozás módozatait rendelettel állapítsa meg. Mindezen kérdések rendezésénél a rokkantellátásról szóló 1933. évi VII. törvény cikk rendelkezését kell irányadó rendelkezésként figyelembe venni. Ez lényegében azt jelenti, hogy az ellátás, illetőleg — az említett törvény kifejezésével élve — a gondozás mértékének megállapításánál a kereső- vagy munkaképesség beállott csökkenésének foka az irányadó és nem pedig az, hogy a szolgálatot teljesített személy az illető szolgálatra milyen mérvben vált alkalmatlanná.

Az ismertetett szolgálati kötelezettségek hű és pontos teljesítése honvédelmünk jövő kialakulása szempontjából igen nagy jelentőséggel bír. Haderőnk útján országunk nemzetközi súlyának és tekintélyének növeléséhez járul hozzá minden magyar, ki kötelezettségeit önfeláldozásig menő odaadással végzi. Viszont éreznie és tudnia kell minden hazáját szolgáló magyarnak, hogy a haza a kötelességét híven teljesítő polgártól nem fordul el és gondoskodik róla, ha szolgálatának teljesítéséből kifolyóan erre rászorul.

SZENTGYÖRGYI LAJOS